

Rapport 13b van commissie 7 inzake ambten (9.35)

In de eerste zittingsweek besloot de synode een adviescommissie ambtsstructuur in te stellen, met als leden drs. R.G. den Hertog, prof. A. Huijgen en prof. M.J. Kater. Deze commissie kreeg de opdracht om een scala aan vragen met betrekking tot de ambten in samenhang te doordenken en de synode te dienen met een advies op hoofdlijnen. De adviescommissie heeft deze opdracht met grote voortvarendheid ter hand genomen en kon het gevraagde rapport in de eerste week van januari aan uw commissie presenteren. Op 9 januari 2020 heeft uw commissie dit rapport met de adviescommissie besproken. Met grote dankbaarheid en instemming op de hoofdlijnen legt uw commissie het nu voor aan de synode, als bijlage bij onderhavig rapport 13b bij het dossier 9.35.

Uw commissie stelt voor dit rapport in de tweede zittingsweek *op hoofdlijnen* te bespreken. Daarbij neemt uw commissie verantwoordelijkheid voor het rapport, maar zullen ook leden van de adviescommissie aanwezig zijn om eventuele vragen te beantwoorden. Wanneer uit deze bespreking blijkt dat de synode de richting die het adviesrapport wijst op hoofdlijnen kan aanvaarden hoopt uw commissie voor de derde zittingsweek concrete voorstellen te kunnen aanreiken met betrekking tot de diverse concrete vragen rond de ambten. Vooruitlopend op de bespreking ter vergadering deelt uw commissie ter inleiding op het adviesrapport alvast enkele gedachten. Deze kunnen wellicht ook wat richting geven aan de bespreking ter vergadering.

Hoofdlijn en uitwerking

De adviescommissie heeft een rapport op hoofdlijnen voorgelegd. Dit rapport roept uiteraard allerlei vervolgvragen op. Uw commissie is zich hiervan bewust en steunt het voorstel van de adviescommissie om een deputaatschap in het leven te roepen om de meer ‘technische’ kant van de kerkordelijke uitwerking ter hand te nemen. In de bespreking ter synode is het op dit moment o.i. nog niet dienstig om allerlei praktische uitwerkingsvragen te bespreken. Die vragen zijn zeker reëel, maar van later orde.

Onderscheid

De adviescommissie pleit voor een sterker onderscheid tussen de verschillende ambten. De huidige tijd vraagt om een duidelijker differentiatie. Een predikant moet echt predikant zijn, een ouderling echt ouderling en een diaken echt diaken. Daarbij pleit de commissie ervoor ook duidelijker af te bakenen dat een predikant een eigen positie heeft en dat hem bepaalde verantwoordelijkheden en bevoegdheden eigen zijn die zo niet aan ouderlingen toekomen. Dit spitst zich toe op de bediening van de sacramenten. Omgekeerd kan een ouderling onder verantwoordelijkheid van een predikant dan juist een grotere vrijheid krijgen. Bij dit alles blijft de collegialiteit in de kerkenraad waarborg.

Uw commissie deelt deze hoofdgedachte. Hoewel het ingaat tegen de trend van nivellering en gelijkheidsdenken is het in lijn met de wereldkerk en de traditie om de bediening van de sacramenten voor te behouden aan de *episkopos*. Dat schept duidelijkheid en borgt ook het kerkelijk leven in een gedegen opleiding. Deze borging is bij afnemende kennis hard nodig. De ‘heilige dingen’ blijven bewaakt.

Het advies past volgens uw commissie ook goed bij het rapport van de commissie kleine kerken. Hierin ligt een accent op plaatselijke vrijheid en diversiteit. Dit is alleen mogelijk als deze plaatselijke diversiteit bijeengehouden wordt door een bovenplaatselijke structuur en borging in de figuur van de *episkopos*. Zo functioneerde het ook in de Vroege Kerk. Onze post-christelijke tijd gaat hier steeds meer op lijken. De Reformatie heeft zich gekeerd tegen heerszucht en een onjuiste hiërarchie. De voorstellen van de

adviescommissie bevatten volgens uw commissie voldoende zekeringen tegen deze gevaren en doen recht aan de motieven achter de Reformatorische kerkorden.

Gelijkheid

- 5 De adviescommissie pleit ervoor de evangelist en de hoogleraar niet als aparte ambten te beschouwen, maar samen met de predikant als drie vormen van het ambt van dienaar des Woords. Dit betekent voor de evangelist een zekere opwaardering. Hem komen in principe dezelfde rechten en plichten toe als de predikant. De adviescommissie verwacht dat het verschil tussen predikant en evangelist op termijn steeds meer zal verdwijnen, omdat
10 Nederland als geheel een zendingsland zal worden.
Ook deze hoofdgedachte deelt uw commissie. Al langere tijd leeft de vraag naar de positie van de evangelist. Is het niet een soort 'kortere route' naar het predikantschap? Waarom kan dit buiten een gedegen opleiding om? Uw commissie steunt van harte de gedachte dat óók de evangelist goed opgeleid moet zijn, maar dan vervolgens dus ook deelt in de
15 rechten en plichten van het predikantschap. Wel vraagt dit ook van de TUA om een slag te maken, maar in het gesprek met adviseurs werd duidelijk dat hier ook oog voor is. Veel moet nog worden uitgewerkt, een overgangsregeling is waarschijnlijk nodig.

Superintendent

- 20 Een van de opvallende adviezen betreft de superintendent. Op dit moment kennen onze kerken deze nog niet, hoewel sommige predikanten informeel wel met veel vrucht adviseren en bijstaan op een manier die hieraan doet denken. Andere kerkverbanden kennen deze superintendent al wel. De PKN heeft onlangs de classispredikant ingesteld, naar het lijkt ook tot algehele tevredenheid.
25 Uw commissie heeft over dit advies nog geen uitgesproken mening. Zeker in het stagnerend beroepingswerk zou een superintendent een goede rol kunnen vervullen. Ook kan het goed zijn om bepaalde informele gewoonten te formaliseren om die zo ook beter te kunnen verantwoorden. Een superintendent zou bijv. aangesteld kunnen worden naar art. 6 K.O., maar dat vraagt verdere uitwerking en goede procedures: een van de taken van het in
30 te stellen deputaatschap.

Diaken in/uit de kerkenraad

- De commissie doet het voorstel om de diaken voortaan niet meer tot de kerkenraad te rekenen. Hij blijft wel een ambt dragen, maar omdat de diaken echt diaken moet zijn, is
35 zijn taak niet in de kerkenraad, omdat het geestelijk leiden van de gemeente bij de ouderlingen behoort.
Uw commissie realiseert zich dat dit voorstel voor veel gemeenten een ingrijpende verandering zou betekenen. Hier liggen vragen waar de commissie zich nog niet op heeft kunnen bezinnen. In het verleden is er in onze kerken ook juist vaak voor gepleit dat de diaken *wel* tot de kerkenraad behoort, hoewel met nuance (zie o.a. de rede van prof.
40 Hovius, *Behooren de diakenen tot den kerkenraad?* Sneek, 1951). Uw commissie zou in de bespreking ter synode graag de visie van de afgevaardigden horen voor onze gedachtevorming.

Zegen

- 45 De zegen blijkt in de adviescommissie veel gesprek te hebben gevergd. Deputaten erediens doen het voorstel om degenen die gerechtigd zijn diensten te leiden ook toe te staan de zegen aan begin en eind van de dienst uit te spreken, met de bijbehorende gebaren. De adviescommissie stelt echter dat de huidige regeling (met de variant met 'ons' in plaats
50 van 'u') de voorkeur verdient. In het gesprek met de adviescommissie werd duidelijk dat

dit standpunt ook consequenties heeft voor de huwelijksbevestiging, waarbij immers ook een zegen wordt uitgesproken.

Vrouw en ambt

5 Met de geadviseerde hoofdlijn ligt het voor de hand, zoals het adviesrapport vermeldt, dat de predikant mannelijk moet zijn maar de diaken vrouwelijk kan zijn, zeker wanneer hij/zij geen deel uitmaakt van de kerkenraad. De ouderling neemt hierin een tussenpositie in. De adviseurs hebben hierover geen advies gegeven. Uw commissie wil zich met de
10 verschillende aspecten van dit advies verder verstaan bij de rapportage over vrouw en ambt.

15 Zo zijn er een aantal ‘open eindjes’ te benoemen. Als gezegd ondersteunt uw commissie echter van harte de hoofdgedachte van het adviesrapport. Wij hopen dat de bespreking hiervan ter synode verdere gedachten oplevert, zodat uw commissie in deze geest verder concreet kan gaan rapporteren over de diverse thema’s.

N.C. Smits, rapporteur

20 Bijlage: Dienst aan het Woord

Dienst aan het Woord

Rapport adviescommissie ambtsstructuur

1. Inleiding

5 1.1 Opdracht

De generale synode van de CGK heeft te maken met een aantal vraagstukken die raken aan de ambtsleer en de praktische invulling van de ambten. Aan verschillende kanten is het huis van de ambtelijke structuur keer op keer een beetje verbouwd; nu ligt de vraag naar de 'onderlinge samenhang' en 'principiële keuzes' (synodebesluit overweging 3) voor. Met het oog hierop heeft commissie 7 de generale synode voorgesteld om een adviescommissie ambtsstructuur in te stellen om op korte termijn, zo mogelijk binnen de zittingstermijn van de huidige generale synode, rapport uit te brengen. Op voorstel van de commissie besloot de synode als volgt:

15 een adviescommissie ambtsstructuur in te stellen en deze de opdracht te geven om, zo mogelijk binnen de zittingstermijn van de huidige generale synode, te doordenken:

1. hoe een gereformeerde ambtsleer voor vandaag principiële-ecclesiologisch en praktisch verantwoord vormgegeven kan worden (wat is een ambt, wat is het eigene van de ambten, wat is de positie van met name de predikant en de evangelist, wat zijn de consequenties van de verschillende voorliggende voorstellen, hoe dienen bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen te worden meegewogen; indien mogelijk worden daarbij ook de (on)mogelijkheden voor opleiding en vorming aan de TUA betrokken), mede in het licht van de optie die zich aandient vanuit rapport 9.35 en 9.16 par. 2.15;
2. hoe dit (ook kerkordelijk) toegepast kan worden op de vragen naar:
  - het onderscheid tussen kerkelijke- en niet-kerkelijke docenten aan de TUA;
  - 25 - het uitspreken van de zegen door niet-predikanten;
  - de bediening van de sacramenten en de uitvoering van andere kerkelijke handelingen door niet-predikanten;
  - de positie van de evangelist;
  - het stichtelijk woord naar art. 3. K.O.;
  - 30 - de predikant met bijzondere opdracht naar art. 6 K.O.;
  - de vragen rond mobiliteit, beroepingswerk en de positie van de kerkelijk werker in het kader van maatschappelijke tendensen;
  - de openstelling van de ambten voor zusters;

35 waarbij de commissie ambtsstructuur op bovengenoemde punten richting zal wijzen en de eindverantwoordelijkheid voor de rapportage bij commissie 7 ligt."

1.2 Werkwijze

De adviescommissie, bestaande uit de broeders R.G. den Hertog, A. Huijgen (samenroeper) en M.J. Kater, heeft driemaal een dagdeel vergaderd en heeft diverse teksten uitgewisseld. Met het oog op de snelheid heeft de commissie gemeend een rapport op hoofdlijnen te mogen leveren, geconcentreerd op principiële keuzes in de ambtsstructuur en de onderlinge samenhang in de dossiers die op de generale synode voorliggen. Omdat het synodebesluit stipuleert dat de eindverantwoordelijkheid voor de rapportage bij commissie 7 ligt, biedt de adviescommissie dit rapport in eerste instantie aan commissie 7 aan, die zal rapporteren aan de generale synode. Hopelijk vindt de geschetste hoofdlijn de instemming van commissie 7, en vervolgens van de generale synode. Het lijkt de commissie verstandig om deze hoofdlijn te laten uitwerken door een deputaatschap (bijvoorbeeld door de consequenties ervan in de tekst van de kerkorde te verwerken). Daarbij is het overleg met andere kerken van gereformeerd belijden in binnen- en 50 buitenland een aandachtspunt, zoals prof. Peels ter synode al verwoordde.

1.3 Samenvatting

De belangrijkste principiële keuze die in dit rapport gemaakt wordt, betreft de eigenheid van het ambt van de predikant als plaatselijke episkopos. Daardoor komt de eigenheid van het ambt van ouderling ook beter uit, en komt uiteraard ook het diakenambt in een andere constellatie te staan.

In de gereformeerde traditie vanaf Bucer en Calvijn is steeds benadrukt dat de predikant een bijzonder soort ouderling is; dit om een hiërarchie zoals in het rooms-katholieke bisschoppelijke stelsel te voorkomen. Intussen leven we in democratische tijden. Omdat predikant en ouderling als gelijkwaardig worden gezien, en het ambt hoe langer hoe meer als een optelsom van bepaalde functies wordt gezien, kunnen predikantstaken door ouderlingen uitgevoerd worden, zo is de gedachte. Zo verdwijnt de eigenheid van het predikantsambt, want niet-theologisch geschoolde alternatieven zijn goedkoper en praktischer dan het inzetten van een predikant. Op grond van het belang van bestudeerde prediking en de katholiciteit van de kerk pleit de commissie voor een sterker onderscheid tussen de ambten van predikant en ouderling. In traditionele kerkelijke praktijken is het overigens al zo dat de plaatselijke predikant een andere functie vervult dan een plaatselijke ouderling.

2. Bijbel: geen blauwdruk, veelvormigheid

Uiteraard is de Bijbel de ultieme norm voor geloof en leven. We zijn er echter niet met dat te zeggen. Er wordt vaak gezegd dat de Bijbel geen kant en klare ambtsstructuur (geen 'blauwdruk') kent. Misschien zouden we dat wel willen, omdat we die blauwdruk dan direct zouden kunnen inzetten in onze tijd. Zo is het echter niet, al zijn er wel duidelijke bijbelse grondlijnen (die zijn in het rapport van deputaten en in overige literatuur te vinden). Het feit dat de Bijbel echter geen blauwdruk biedt, geeft ruimte en verantwoordelijkheid om in telkens nieuwe omstandigheden de ambtelijke structuur vorm te geven op een bijbelse manier. 'Bijbels' betekent dan niet: letterlijk te onderbouwen met een serie bijbelteksten die dezelfde kant op wijzen, maar dat de gekozen vorm in het licht van het geheel van het Bijbels getuigenis verantwoord te noemen is.

Eén voorbeeld mag volstaan om de complexiteit en veelvormigheid van het Bijbels getuigenis rondom het ambt te illustreren. Er zijn duidelijke verschillen in de manier waarop de apostel Paulus de 'ambtelijke' situatie in Korinthe enerzijds en Efeze anderzijds benadert. In Korinthe werd Paulus' leiderschap van een vraagteken voorzien en was een sterke charismatische structuur in de gemeente aanwezig. Paulus benadrukt dat het om Christus draait, en niet om mensen zoals Apollos en hijzelf, die slechts dienaren zijn. Als Paulus aan Efeze schrijft (niet alleen de brief aan de Efeziërs, maar ook de brieven aan Timotheüs) blijkt de situatie, en misschien ook de fase in het gemeentelijke leven, anders te zijn. Er spelen vragen rondom het onderhoud aan het leidinggeven aan de gemeente (1 Timotheüs) en vragen rondom de continuïteit en opvolging van de leidende figuren (2 Timotheüs). In beide gemeenten speelden vragen rond vrouwen. Dat leidde tot voorschriften die sommige vormen van spreken toestonden (bidden en profeteren), maar andere weer niet (bekritisieren, leiderschap, onderwijs). Dat er vrouwen bij de dienst van Paulus betrokken waren, blijkt bijvoorbeeld uit de lijst van mensen die hij groet in Romeinen 16, waarbij Febe, de diakonè (dienares / diakones) van Kenchraeae voorop gaat, en ook Tryfena, Tryfosa en Persis genoemd wordt met een werkwoord ('moeite getroosten', kopiaoo), dat in een andere brief (1 Tim. 5:17) wordt gebruikt voor de ouderlingen die 'arbeiden' in het Woord en in de leer).

3. *Het ambt in onze tijd*

3.1 *Tijdsbeeld*

Onze huidige ambtsstructuur is bepaald door de lijnen die Bucer en vooral Calvijn uitgezet hebben. Een historisch overzicht daarvan is door de commissie ambten (rapport 9.35)

5 gegeven. Wij houden ons niet helemaal aan de figuren in Genève, en dat is maar goed ook: de ouderling was daar een soort dubbelfiguur, mede benoemd door de civiele autoriteiten. Het synodebesluit om de commissie ambtsstructuur in te stellen geeft nadrukkelijk aandacht aan ‘bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen’ die mogelijk nieuwe besluiten zouden vergen. Met het oog daarop biedt dit rapport een korte schets van de gewijzigde
10 omstandigheden voor ambtsdragers in de huidige tijd.

Tegenwoordig geniet een ambtsdrager niet meer de sociale statuus van voorheen. Door een maatschappelijke bril gezien, lijkt een kerkenraad nog het meest op het bestuur van een vereniging: een groep vrijwilligers die zich inzet voor het geheel. Dat is niet de theologie die we belijden, maar het is wel de operant theology op het grondvlak. Als het gaat om
15 corvee, willen we wel zo efficiënt mogelijk werken. Daarmee wordt een cultuur van lijstjes en management in het leven geroepen. Zoals iedereen op de voetbalvereniging bardienst heeft, moet iedereen wel eens schoonmaakwerk doen of de tuin van de kerk, maar niet iedereen voelt voor een bestuursfunctie. Door deze manier van denken wordt het ambt gefunctionaliseerd: gereduceerd tot een optelsom van een aantal functies.

20 Waar het gaat om ambtelijk gezag, stuiten we op de huidige autoriteitscrisis: formele autoriteiten staan onder druk, informele hebben de wind mee. Gelijkheid is het devies, en zonder authenticiteit is autoriteit eigenlijk niet meer te handhaven. Bovendien leven we in een consumer society, en de klant waant zich ook in de kerk koning. Dit is een geestelijk probleem, want juist in de kerk horen we van de ene Koning, die maakt dat wij zelf van de
25 troon af moeten.

Van de weeromstuit is er (in de kerk, maar ook in de maatschappij) een nieuwe roep om gezag en de duidelijkheid van afspraak = afspraak. Daarbij past de ambtsdrager als autoriteit die knopen doorhakt, de daadkrachtige bestuurder die duidelijkheid schept.

30 Al met al is in maatschappelijke termen niet zo gemakkelijk te zeggen wat een ‘ambt’ betekent. Is het een bestuursfunctie, een adviesfunctie, een handhavingsfunctie, een verkoopfunctie (optimale klantbeleving)? Nu is dat nog geen ramp, als we in de kerk maar weten wat een ambt is. Dat spreekt niet vanzelf. De maatschappelijke context en de kerkelijke situatie brengen ons terug bij de vraag naar de definitie van het ambt.

35 3.2 *Definitie ambt*

De commissie heeft verschillende definities van het ambt overwogen. Wij stellen de volgende definitie voor:

40 *Een ambt is een duurzame dienst aan het Woord in de christelijke gemeente die de drie-enige God door middel van zijn kerk geeft. De ambtsdrager is verkozen door de gemeente, die geestelijke gaven herkent, en geroepen en gezonden door God. Hij ontvangt de volmacht van Christus, is gelegitimeerd door het Woord en verantwoordt zich tegenover God en de gemeente.*

Deze definitie laat zich als volgt verklaren:

- 45 - Dienst aan Woord: principieel is elke ambtelijke dienst ministerium verbi. De legitimatie van de ambtsdrager ligt dan ook geheel en al in het Woord van God. Wanneer hij zich daarbuiten begeeft, heeft hij geen autoriteit.
- Kerk en gemeente: we hebben overwogen om het begrip ‘kerk’ reserveren voor de universele, katholieke kerk, en het begrip ‘gemeente’ voor de plaatselijke kerk.
- 50 Daarvan hebben we afgezien, omdat het Nieuwe Testament hier juist geen onderscheid

maakt, maar het ene woord ‘ekklèsia’ gebruikt. In dit rapport worden ‘kerk’ en ‘gemeente’ dus bewust niet van elkaar afgegrensd, maar als synoniemen gebruikt.

- Duurzaam karakter: hoewel het gezag van het ambt in het Woord ligt en niet in de persoon, is er wel van continuïteit sprake. Het gaat niet om losse taken die verdeeld worden.
- De drie-enige God verleent het ambt door middel van zijn kerk. De gemeente heeft een belangrijke rol bij het aanstellen van ambtsdragers, door het herkennen van gaven en het toevertrouwen van de ambtelijke dienst. Intussen komt de volmacht niet van de gemeente, maar van Christus, die door middel van het ambt zijn gemeente regeert.
- Verantwoording is nodig: de ambtsdrager heeft zijn ambt ontvangen en legt daarvan verantwoording af. Allereerst tegenover God, maar ook tegenover de gemeente. De ambtsdrager kan zich eenvoudigweg niet op zijn gezag beroepen om zich aan kritiek vanuit de gemeente te onttrekken: hij is óók aan de gemeente verantwoording schuldig.

3.3 Voorbij de tegenstelling tussen hoogkerkelijk en laagkerkelijk

In de ecclesiologie wordt vaak gebruik gemaakt van het begrippenpaar ‘hoogkerkelijk’ en ‘laagkerkelijk’ om twee verschillende visies op de kerk en haar structuur te omschrijven. ‘Hoogkerkelijk’ staat daarbij voor een sterk georganiseerd kerkelijk leven waarin de leiding en de Woord- en sacramentsbediening enkel toekomen aan geordineerde ambtsdragers. Vaak wordt een hoogkerkelijke ecclesiologie geassocieerd met een vorm van hiërarchie. ‘Laagkerkelijk’ staat voor een veel minder strak gestructureerd kerkelijk leven waarin er slechts een functioneel onderscheid is tussen de leden van de gemeente en hen die de leiding hebben en het Woord bedienen. Laagkerkelijke ecclesiologie wordt vaak geassocieerd met een sterke nadruk op onderlinge gelijkheid binnen de gemeente. De tegenstelling is niet absoluut, maar kan wel helpen om accenten zichtbaar te maken. Uiteindelijk zullen we echter voorbij de tegenstelling moeten zien te komen.

‘Laagkerkelijk’

In onze kerken is onmiskenbaar een tendens naar independentisme en congregationalisme zichtbaar: een focus op alleen de eigen gemeente, waar men (ook ambtelijk) regelt wat er geregeld moet worden. Men benadrukt dan vooral dat het ambt uit de gemeente opkomt en dat alle ambtsdragers gelijk zijn. Men kan zich daarvoor beroepen op de kerk van de Reformatie, die hiërarchie afwees. Men deed dat echter tegenover de machtsgrepen van de rooms-katholieke bisschoppen, tegen de tendens van de tijd in. Onze tijd is totaal anders: hiërarchie is op voorhand verdacht, en gelijkheid is het credo. Zoals het voor de reformatoren een uitdaging was om het eigene van het ambt te articuleren tegenover de bisschoppelijke hiërarchie, ligt de uitdaging in onze tijd tegenover een gelijkheidsideologie. Op zichzelf is ‘gelijkheid’ een goed en Bijbels principe, gebaseerd op de overtuiging dat alle mensen naar Gods beeld geschapen zijn. Het ideaal van gelijkheid bloeit dan ook slechts op plaatsen waar het christelijk geloof is geweest. Voor de gemiddelde Romein was de gedachte aan de gelijkheid van mensen absurd. Toch betekent gelijkheid niet dat alle onderscheid tussen mensen wordt opgeheven en dat mensen in alle opzichten gelijk zijn. Momenteel wordt daar op allerlei niveaus wel naar gestreefd, waardoor het opheffen van verschillen tussen mensen een doel op zichzelf is geworden, terwijl men tegelijkertijd belijdt dat mensen authentiek zichzelf (en dus verschillend) moeten kunnen zijn. De christelijke kerk weet van de gelijkwaardigheid van mensen voor Gods aangezicht, terwijl mensen toch verschillende posities kunnen hebben. Intussen is het laagkerkelijke accent ook gewoon Bijbels. Met name in de eerste brief van Paulus aan de gemeente in Korinthe komen we een situatie tegen waarin de kerkelijke

gemeenschap een veel minder passieve rol in de zondagse samenkomsten en het kerkelijk leven had dan in veel christelijke-gereformeerde kerken vandaag het geval is. Blijkbaar was er geen strikt onderscheid tussen ambtsdragers en gewone gemeenteleden als het gaat om een eventuele bijdrage aan de samenkomsten van de gemeente. We lezen zelfs van vrouwen die profeteren. De eerste christelijke gemeenten (althans, in ieder geval Korinthe) waren charismatische gemeenten in die zin dat er ruimte was voor de gaven van de Geest. Let wel, deze ruimte was er náást de duurzame en structurele ambtelijke diensten die er van meet af aan zijn geweest. Er was dus geen sprake van een tegenstelling, maar vrije uiting van de geestesgaven kon bestaan naast de ambtelijke bediening. En als het zo is dat Korinthe de uitzondering vormde, onderstreept dat alleen maar dat er ruimte is om de ambtelijke indeling met enige creativiteit en gevoeligheid voor huidige contexten vorm te geven.

'Hoogkerkelijk'

Het ambt is vanouds een teken van katholiciteit, van verbondenheid aan de bredere christenheid, omdat de ambtsdrager is toegelaten en geordineerd door anderen, buiten de eigen gemeente. Dat begint al bij de apostelen die oudsten aanstellen. Ambtsdragers hebben niet alleen te waken voor de eenheid en heiligheid van de gemeente, maar ook voor de katholiciteit en apostoliciteit (=overeenstemming met de leer van de apostelen). In de opsomming van de vier kenmerken van de kerk in de geloofsbelijdenis van Nicea staan katholiciteit en apostoliciteit niet zonder reden in nauw verband: er is geen waarheid zonder eenheid en er is geen eenheid zonder waarheid. Een van de diepste crises van het ambt heeft ook met heiligheid te maken, hoewel in een licht andere betekenis. De seculiere context brengt een immanentisme met zich mee, dat wil zeggen dat wat niet zichtbaar, tastbaar en meetbaar is, moeilijk voorstelbaar wordt. Dit transcendentieverlies doet zich ook ten aanzien van het ambt gelden. Ouderling Jansen is gewoon Wim van de tennisclub. Hoezo ligt dat anders als hij op huisbezoek komt of als hij voorgaat in de gebeden? De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat het protestantisme deze 'onttovering' heeft aangejaagd en versterkt. Van de weeromstuit zijn er mensen die opnieuw naar een vorm van heiligheid verlangen en aangetrokken worden door oude rituelen en tradities. Hoe hiermee om te gaan in onze tijd? Het ambt heeft sinds de vroege kerk vooral een plaats rondom de bediening van de sacramenten. De tucht, als kenmerk van de ware kerk, draait om de heiligheid van de sacramenten en van de gemeente. Ambtsdragers zullen moeten waken voor wie men toelaat tot de sacramenten. Zij bedienen de heilige dingen en hebben hun heiligheid niet van zichzelf - en al helemaal niet voor zichzelf. Kenmerkend is dat ze in Christus' naam bedienen en uitdelen.

Voorbij de tegenstelling

Het is zeer wel mogelijk om enerzijds de eigenheid van het ambt, de heiligheid, katholiciteit en apostoliciteit recht te doen, en anderzijds de participatie van de gemeente, de charismata en het sociale karakter van het ambt recht te doen. De eerste reeks aspecten zal vooral in het ambt van de predikant (dienaar van het Woord) naar voren komen, de tweede reeks bij de andere ambten (dienst aan het Woord). In de volgende paragraaf wordt daartoe het onderscheid tussen geordineerd ambt en plaatselijk ambt aangebracht. Daarmee hoeft een vernieuwd accent op het predikantsambt niet ten koste te gaan van het laten bloeien van het ambt van ouderlingen en diakenen in hun verscheidenheid. De sacramenten en de verantwoordelijkheid voor de dienst van het Woord worden echter voorbehouden aan predikanten.

4. Het ambt en de ambten

4.1 Drie ambten

De gereformeerde traditie kent de drie (of vier) ambten van predikant, ouderling, diaken (en hoogleraar). De vier vinden we in de kerkorde, de drie in de Nederlandse

- 5 Geloofsbelijdenis, waarmee de vormgeving van de ambten dus ook aan de confessie raakt. Het confessionele gewicht moet niet worden overdreven: de kerken hebben het er kennelijk tijden mee kunnen uithouden dat de kerkorde een ambt meer kende dan de confessie. Het meervoud van de ambten roept nog meer vragen op dan het ambt in enkelvoud. Wat is het eigene van de verschillende ambten? Is de opsomming van drie uitputtend? We kennen
- 10 inmiddels ook de figuur van de evangelist. Zijn er nog meer mogelijkheden? Hoe moeten de ambten worden ingedeeld? En zo zijn er nog veel vragen meer. De volgende overwegingen leiden tot een model dat zo goed mogelijk binnen de confessionele kaders past en tegelijkertijd kan dienen om knelpunten op te lossen.

- 15 Centraal staat dat het ambt ministerium verbi is, dienst aan het Woord van de levende Christus (Dit spoort met de hoofdlijn die commissie 7 afleidt uit het rapport van de commissie ambten; zie 9.35/14r36 en 86r46.) Het Woord moet zijn loop hebben: dat is gemeenschappelijk aan alle ambtelijke dienst. De differentiatie bestaat erin, dat
- 20 predikanten (zoals voor de Reformatie de priesters) ook de sacramenten bedienen als uiterste toespitsing van het Woord. Ouderlingen bewaren de gemeente bij het Woord, door te waken voor de leer, de gemeente te leiden (op de manier van weiden, niet als managers). De pastorale zorg staat ook in dit licht. Diakenen zorgen voor de praktische doorwerking van het Woord in een breed scala aan diensten in en buiten de gemeente. Omdat
- 25 predikanten het dichtst bij de kern van de ambtelijke dienst staan, worden ze voor dit werk vrijgesteld én dienen ze gedegen opgeleid te zijn (in de Schrift, in de leer, en persoonlijk). Daarom worden zij ook dienaren van het Woord genoemd, terwijl iedere ambtsdrager dienaar aan het Woord is. In dit verband maken wij onderscheid tussen ‘geordineerd’ ambt enerzijds en ‘plaatselijk’ ambt anderzijds. De predikant wordt geordineerd voor
- 30 levenslange dienst door de kerk in haar katholiciteit (bovenplaatselijk), terwijl andere ambtsdragers een *plaatselijk* en tijdelijk ambt dragen dat hen door de lokale gemeente is toevertrouwd. Aan het *geordineerde* ambt is de bediening van de sacramenten toe betrouwd; aan het plaatselijke ambt niet. Het accent op de predikant als een soort plaatselijke bisschop kan helpen om de eigenheid van het predikantsambt (in de bediening van Woord en sacramenten) te benadrukken en daarmee de eigenheid van het ambt van
- 35 ouderling uit te laten komen. Het onderscheid tussen geordineerd en plaatselijk ambt is momenteel niet gebruikelijk in onze kerken en verdient nadere bestudering. Wanneer het zo ligt, is duidelijk dat ook evangelisten en hoogleraren beschouwd dienen te worden als dienaren van het Woord. Hoogleraarschap is geen kerkelijk ambt, maar een academische functie. Het verdient wel aanbeveling dat een hoogleraar aan een theologische
- 40 faculteit die ook predikantsopleiding is, zelf ook dienaar van het Woord is, maar noodzakelijk is dat niet.

4.2 Superintendent

- 45 Hoewel de volgende vraag in strikte niet tot de opdracht van de commissie behoort, ligt deze dermate voor de hand dat ze toch wordt opgeworpen: is er ruimte voor een bovenplaatselijke superintendent? Heerszucht is terecht altijd afgewezen in gereformeerde kring. Intussen is de realiteit dat er altijd sprake zal zijn van enige vorm van hiërarchie: is het niet in formele, dan wel in informele zin. Momenteel zijn er al bepaalde predikanten wier gaven op bestuurlijk gebied dermate worden herkend dat zij vaak worden betrokken
- 50 bij ingewikkelde kwesties en crisissituaties. Het is denkbaar dat een dienaar van het Woord

een regionale functie krijgt, en (wellicht voor een deel van zijn tijd) een verantwoordelijkheid krijgt binnen het ressort van een particuliere synode. Dit mandaat zou van generale synode tot generale synode kunnen lopen (eenmaal herkiesbaar; niet vaker om heerszucht te voorkomen), waarbij deze ambtsdrager verantwoording aflegt aan de particuliere synode en rapporteert aan de generale synode. Let wel: het gaat hier om een functie als superintendent, niet om een separaat ambt.

Het lijkt de commissie goed om de mogelijkheid van een superintendent te overwegen. In de bespreking van de praktische vragen in paragraaf 8 zal blijken dat de figuur van de superintendent kan helpen om knelpunten op te lossen. Wanneer het tot het aanstellen van superintendents zou komen, verdient het de voorkeur om de benoeming van de superintendent te laten plaatsvinden door de particuliere synode of de generale synode, maar intussen de te benoemen persoon wel verbonden te laten blijven aan een plaatselijke kerk. Die kerk staat hem dan af voor een bijzondere dienst, zoals dat nu ook al gebeurt bij hoogleraren aan de TUA.

5. De diaken

Er staan in de pastorale brieven voorschriften voor diakenen, maar verder komt de figuur van de diaken als ‘ambtsdrager’ in het Nieuwe Testament eigenlijk niet voor. Ook niet in Handelingen 6; de consensus in het huidige onderzoek is dat het daar eerder over een soort ouderlingen dan over diakenen gaat. Intussen komt het werkwoord ‘diakonein’ (dienen) wél erg vaak voor. De hele gemeente wordt door ‘elkaar dienen’ gekenmerkt, maar degenen die toerusten om dat dienen gestalte te (laten) geven, zijn de diakenen. Diakenen kunnen, zo gezien, allerlei diverse taken vervullen binnen de gemeente.

De commissie ambten hint er al op dat de diaken uit de kerkenraad kan, omdat de kerkenraad gaat over het besturen (in de zin van: geestelijk leiding geven) van de gemeente; een typische taak voor ouderlingen. Tenzij men de taakstelling van de kerkenraad anders opvat, behoort de diaken eigenlijk niet in de kerkenraad. (Dat is een andere lijn dan eerder in onze kerken werd getrokken: prof. Hovius pleitte er indertijd voor, de diaken wél in de kerkenraad op te nemen, omdat de Nederlandse Geloofsbelijdenis art. 30 ze daaronder schaaft. Hovius gaf zelf al aan, dat men zich voor de ene noch de andere positie doorslaggevend op de Schrift kan beroepen.) De diakenen vormen een eigen overlegorgaan. Intussen liggen er grote mogelijkheden voor interkerkelijke verbindingen tussen diakenen. Het is een misvatting, te denken dat de diakenen alleen gericht zijn op de ‘interne’ opbouw van de gemeente. Niet alleen heeft diaconaal werk bij uitstek een missionaire spits, de opbouw van de gemeente is ook van kosmische betekenis: de gemeente is er immers ook ten dienste van de wereld. Waar de gemeente intern wordt opgebouwd, wordt de diaconale rol van de gemeente in de wereld niet kleiner, maar groter.

Gezien het feit dat er in de Schrift van ten minste één vrouwelijke diaken (Febe, Rom. 16:1) sprake is, is het verstandig om de eerdere besluitvorming over vrouwelijke ambtsdragers op dit punt tegen het licht te houden. Opnieuw: dat moet gebeuren op een bijbels verantwoorde manier, waarbij het niet per se zo is dat wat we in de Bijbel lezen één op één over te dragen is op de huidige situatie. De vraag is wel waarom in de vroegste kerk er wel vrouwelijke diakenen konden zijn, en in onze tijd niet meer.

6. De ouderling

In het Nieuwe Testament komen zowel de episkopos (opziener) als de presbyteros (oudste) voor. Het lijkt om soortgelijke functies te gaan, al is daar ook wel discussie over. In de geschiedenis van de vroege kerk is de episkopos hoe langer hoe meer tot de bisschop geworden. De kerk van de Reformatie heeft de eenheid van opziener en oudste benadrukt

en deze vormgegeven in het ouderlingenambt, dat dan weer in tweeën werd uiteengelegd, tussen predikant en ouderling. De diverse rapporten leveren veel materiaal wat dit aangaat, dat hier niet herhaald hoeft te worden.

5 De taak van de ouderling is primair geestelijk leiding geven aan de gemeente. Dat heeft ook te maken met onderwijs geven (er staat immers dat een ouderling bekwaam moet zijn om te leren), maar in pastorale brieven zie je al dat degenen die een dagtaak hebben aan het onderwijs, daarvoor (ook financieel) worden vrijgesteld.

10 De ouderlingen leiden de gemeente in de zin van: weiden. Het gaat om het geestelijk welzijn van de gemeente, en hoeveel organisatie er ook nodig kan zijn, managementtechnieken gaan hier de oplossing niet brengen. De ouderling is niet de manager van de gemeente, maar de pastor die geestelijk leiding geeft. Hij doet dat niet alleen, maar samen met anderen.

15 Er is grote variatie mogelijk in de invulling van het ouderlingschap, maar het zal altijd in het licht staan van het Woord van de levende God. Dat de gedachte aan een scheiding tussen 'bestuur' en 'pastoraat' in een grote gemeente voor de hand ligt, betekent nog geen waterscheiding. Bestuur is pastoraal en pastoraat biedt leiding.

20 Mag een ouderling ook preken? Het is in onze kerken momenteel mogelijk om via artikel 3 van de kerkorde toestemming te krijgen om een stichtelijk woord te spreken, zelfs wanneer men geen ambtsdrager is (!). Deze toestemming wordt verleend door de classis, en de kerkenraad houdt opzicht op de leer van degene die mag voorgaan. Het ligt voor de hand om deze verantwoordelijkheid van opzicht vooral toe te vertrouwen aan de predikant als plaatselijke bisschop. Die predikant hoeft niet in elke dienst van het Woord zelf voor te gaan om er wel verantwoordelijkheid voor te dragen. Die verantwoordelijkheid draagt hij niet alleen, maar samen met de kerkenraad. Wel is hij, als opgeleid dienaar van het Woord, 25 de eerst aangewezen om dit toezicht ter hand te nemen. De classis is als extra garant van de kwaliteit van de prediking blijvend nodig. Dus ja, een ouderling mag preken, na voorafgaande toetsing door de classis (art. 3 K.O.), waarbij de predikant (met de kerkenraad) opzicht houdt. In vacante gemeenten kan deze taak door de consulent of door de superintendent worden waargenomen.

30

7. De predikant

De kern van het ambt als zodanig is de dienst aan het Woord; de kern van de taak van de predikant is de bediening van het Woord. Hij wordt vrijgesteld met het oog daarop: predikantschap doe je er niet even bij, maar het vraagt al je aandacht en concentratie. Dat 35 sluit deeltijdpredikantschap niet uit (Paulus deed zijn werk als tentenmaker), maar de kerken profiteren ervan dat er vrijgestelde krachten zijn.

Parallel aan de opkomst van het deeltijdpredikantschap is een tendens tot verzakelijking merkbaar: het nauwkeurig afmeten van predikantstaken en de salariëring daarop afstemmen. De gedachte van een traktement is echter dat dit niet gerelateerd is aan een 40 aantal nauw omschreven taken. Dit gaat tegen de huidige cultuur in, en dat is ook hard nodig. Natuurlijk moeten er dingen gedaan worden, maar laat de predikant een voorbeeld zijn van iemand die 'alleen maar vrije tijd' heeft. Hij deelt zelf zijn werk in.

De kern van de dienst aan het Woord is niet of iemand ervoor 'betaald' wordt of niet. Of 45 iemand een geldelijke vergoeding ontvangt, staat los van de ambtelijke status. Een ouderling die wordt vrijgesteld voor pastoraal werk en dus een vergoeding ontvangt, is net zo goed ouderling als ieder ander. De koster die een vergoeding ontvangt, is daarmee nog geen ambtsdrager. Geld moet ons hier niet verblinden. Het gaat om de vraag of iemand is vrijgesteld voor de dienst van het Woord.

50 De vraag is wel, of het enige onderscheid tussen een ouderling en een predikant nu is dat de laatste voor zijn taken is vrijgesteld en dus een traktement ontvangt. Als dit het enige

onderscheid was, dan zouden we ofwel predikanten ook kunnen verkiezen zoals we ouderlingen doen (en het admissie-examen afschaffen) ofwel ouderlingen voor het leven bevestigen, zoals we ook bij predikanten doen. Voor beide valt principieel iets te zeggen, maar toch doen we dat niet. Er is kennelijk ook nu al een verschil. Predikanten kunnen
 5 beroepen worden en ze dienen dus niet alleen een lokale kerk, maar zijn beschikbaar voor het bredere verband. Hun lastbrief ontvangen ze niet van de plaatselijke kerk, maar van de classis. Ze kunnen niet van de ene op de andere dag worden vrijgesteld voor hun werk, maar ze moeten gedegen worden opgeleid. Dit alles leidt tot een andere positie dan die van ouderlingen. Voor de predikant is de kerkelijke dienst zijn kerntaak, voor de ouderling niet.
 10 Dat heeft naar reformatorische opvatting vooral te maken met de verkondiging van het Evangelie. Die vraagt alle tijd en aandacht.

Er is dus een reëel verschil tussen de ouderling en de predikant. Onze traditie benadrukt dat de predikant eigenlijk een ouderling is met een bijzondere opdracht, maar er is meer aan de hand. Natuurlijk is er eenheid tussen de ambten predikant en ouderling, zoals ook tussen
 15 ouderling en diaken. Maar de predikant is ook drager van de katholiciteit van de kerk: hij hoort niet alleen bij de plaatselijke kerk, maar ook bij het kerkverband. De functies die traditioneel aan de bisschop worden toegekend, passen bij de predikant: hij is teken van eenheid, verbinding met de bredere kerk (katholiciteit), als primus inter pares pastoraal verantwoordelijk (de herder van de kudde), identificatiefiguur voor de kerk, en drager van
 20 de traditie.

Een ander verschil tussen predikanten en ouderlingen betreft de bediening van de sacramenten. In andere kerkelijke tradities is de bediening van de sacramenten voorbehouden aan priesters, in de onze aan predikanten. Er is alle reden om in een
 25 seculiere cultuur die niet meer van heiligheid weet, de bediening van de sacramenten niet (laagkerkelijk) bij allen te beleggen, maar dit voor te behouden aan dienaren van het Woord. De sacramenten zijn als tekenen en zegels ook uitdrukking van de eenheid en katholiciteit van de kerk. De gedachte dat de sacramenten ‘maar’ tekenen zijn bij het Woord en dat wie in enige mate het Woord kan delen dus ook de sacramenten mag bedienen, is een misvatting. Vanaf de vroegste tijd heeft de kerk bewaakt wie bevoegd is
 30 tot de consecratie en heeft zij gepoogd de toegang tot de sacramenten zuiver te houden. Het avondmaal is meer dan een gemeenschapsmaal: Christus ontvangt aan zijn tafel. Het bovenstaande zou zo opgevat kunnen worden, dat met name de predikant, als plaatselijke episkopos, het ambt (enkelvoud) bekleedt, en dat wat de ouderlingen en diakenen doen, deelaspecten van dat ene ambt vertegenwoordigen. Dat zal velen tegen de
 35 borst stuiten. Het gaat hier echter niet om een diskwalificatie van de ouderling of - omgekeerd - een promotie voor de predikant. Het ambt is immers dienst, en wie veel is toevertrouwd, moet ook over veel rekenschap geven. Vanaf het begin is het echter zo geweest, dat het ambt gestalte kreeg in de bevoegdheid tot de bediening van het sacrament van het avondmaal. Dat had in de rooms-katholieke kerk met de dwaling van de
 40 transsubstantiatie te maken, en met alle bijgeloof dat daar bij kwam. Rome en de (Geneefse) reformatie hebben verschillende afslagen genomen: Rome hield het bij de bisschop in hiërarchische zin, Calvijn benadrukte juist de ouderling. In onze tijd is het nodig om de eigenheid van het ambt en van de verschillende ambten te benadrukken. Wanneer de kerken de zaak op zijn beloop laten, zal het predikantsambt hoe langer hoe
 45 meer gefunctionaliseerd raken en zullen deeltaken bij ouderlingen en andere gemeenteleden worden neergelegd. Op de korte termijn kan dat winst lijken (inzet van meerderen, variatie, kostenbesparing), maar op de lange termijn zal het gemis aan bestudeerde preken, theologische kennis en de band aan de katholieke kerk zich laten voelen.

8. *Praktische vragen*

Commissie 7 heeft een heel aantal kwesties die op de tafel van de synode liggen, benoemd. De synode heeft deze naar de adviescommissie ambtsstructuur verwezen. Op basis van de voorgaande principiële beslissingen, stelt deze commissie de volgende oplossingsrichtingen voor.

8.1 *Positie van de evangelist (9.35 en 9.16 §2.14–15)*

De evangelist is een dienaar van het Woord, die Woord en sacramenten bedient. Daarom is er alle reden om de evangelist alle rechten te verlenen die behoren bij het predikantschap, en om dezelfde verplichtingen aan te leggen die behoren bij het predikantschap, met name op het gebied van opleiding en vorming. De evangelist vervult wel een heel specifieke taak ten opzichte van de ‘gewone’ gemeentepredikant, maar principieel is er net zo min verschil tussen een evangelist en een gemeentepredikant als tussen een gemeentepredikant en een hoogleraar aan de predikantsopleiding. De evangelist en de hoogleraar zijn beiden dienaar van het Woord, zij het in een heel specifieke context, die speciale vereisten met zich brengt.

Concreet betekent dit dat evangelisten net als predikanten opgeleid moeten worden (een taak voor de TUA om een speciaal programma te ontwikkelen), beroepen, geëxamineerd en bevestigd moeten worden. Ook ontvangen zij een traktement dat hetzelfde is als dat van de predikant.

Een mogelijke tegenwerping is dat evangelisten andere ‘types’, meer ondernemend, zouden zijn dan de gemiddelde ‘gemeentepredikant’. Dat is inderdaad zo. Evangelisten kunnen ook in deeltijd studeren, zoals veel ‘gewone’ admissiale studenten nu al doen. Te voorzien is dat de evangelist en de gemeentepredikant de komende decennia naar elkaar toe zullen groeien. In het buitenland, bijvoorbeeld in Frankrijk, is dat al zichtbaar: waar de context seculariseert en gemeenten krimpen, wordt de predikant evangelist en de evangelist predikant. Het is gezond om verschillende types toekomstige dienaren van het Woord samen op te leiden.

8.2 *Beroepingswerk (9.33)*

In het beroepingswerk is sprake van stagnatie, deels door vermaatschappelijking van het ambt. De hierboven getrokken principiële lijnen kunnen hopelijk een kader bieden, al is dat nog geen directe oplossing voor de praktische problematiek. Wat te doen?

1. In de opleiding aan de TUA meer aandacht geven aan persoonlijkheidsvorming, karaktervorming en presentatievaardigheden. Deze zijn in onze tijd nu eenmaal belangrijk;
2. De vier superintendanten kunnen sturender optreden in het beroepingswerk, al blijft de plaatselijke gemeente autonoom. Dit vraagt wel om een goede uitwerking, uiteraard. Maar bemiddeling en sturing kunnen ervoor zorgen dat gemeenten die nu niet beroepen uit vrees, een leven lang aan een predikant vast te zitten, toch stappen gaan zetten.

8.3 *Instructie over bediening van het heilig avondmaal (8.08)*

In het licht van het voorgaande zal duidelijk zijn dat alleen dienaren van het Woord de sacramenten van doop en avondmaal mogen bedienen. Het afnemen van geloofsbelijdenis is geen sacrament en kan in beginsel dus door een ouderling geschieden, al is het beter als de predikant (als plaatselijke episcopus en als representant van de katholieke kerk) dat doet. Bij de bevestiging van ambtsdragers is het goed als de predikant, als representant van de katholiciteit, functioneert (en wellicht zelfs de superintendant). Intussen kunnen bij de handoplegging ouderlingen ook functioneren: predikanten nemen deel als uitdrukking van de katholiciteit van de kerk, ouderlingen als representant van de plaatselijke gemeente.

8.4 §4 van 9.24 Uitspreken van de zegen door niet-predikanten / instructie 8.08

Deputaten hebben alles op een rij gezet over de zegen, maar de zegen als begroeting tussen mensen is uiteraard niet bedoeld. Het gaat met name om de priesterlijke zegen, die door de priesters op het volk gelegd moest worden. Deputaten noteren terecht dat het hierbij om

5 meer dan een wens gaat, en niet om magie, maar bij de uitwerking ervan (§4.3.1) wordt de zegen een toegespitste vorm van verkondiging. Dat lijkt te weinig. Gelukkig staat er daarna nog veel meer over de aard van de zegen.

De vraag waar het op neerkomt, is: is de zegen (a) voorbehouden aan degenen die ook de sacramenten mogen bedienen (priesters / predikanten), zoals in de PKN, de Anglicaanse kerk gebruikelijk is en ook onder ons, of (b) kan op grond van het priesterschap van alle

10 gelovigen iedereen de zegen opleggen, maar dan zeker de ambtsdrager / ouderling die de dienst leidt?

Hierbij is het van belang dat het priesterschap van alle gelovigen geen bijbelse gedachte is, althans als daarmee wordt bedoeld dat elke gelovige afzonderlijk als priester kan

15 functioneren. 1 Petrus 2 bedoelt helemaal niet aan afzonderlijke gelovigen het priesterschap toe te zeggen. Het gaat, met aanhaling van Exodus 19, er om dat het nieuwtestamentische volk van God dezelfde eretitels draagt die Israël droeg. Daarbij is het volk van God als priesterschap voor de wereld, dat wil zeggen: voor de wereld bidden, offeren en zegenen zij, met het oog op de hele wereld.

20 De regeling zoals die tot nu toe geldt, waarbij de zegen en de groet zijn voorbehouden aan predikanten, maar waarbij de variant met 'ons' mogelijk is voor ouderlingen die de diensten leiden, spoort met belangrijke oecumenische lijnen en biedt een verstandige middenweg tussen beide extremen.

25 Naar aanleiding van instructie 8.08 en de opmerkingen van de synodecommissie 7 geldt het volgende: de redenering dat de woordbediening prioriteit heeft boven de bediening van de sacramenten, en dat wie naar art. 3 K.O. een 'stichtelijk woord' mag spreken, dus ook naar analogie daarvan de sacramenten zou mogen bedienen, is op twee manieren minder juist:

- 30 1. Bediening van het Woord is daar waar onder verantwoordelijkheid van de dienaar van het Woord het evangelie verkondigd wordt. Dat kan door de predikant, maar dus ook door de ouderling die een preek houdt waar de predikant de verantwoordelijkheid wil dragen. Het 'spreken van een stichtelijk woord' maakt iemand dus nog niet tot dienaar van het Woord, ook al functioneert dit spreken in bredere zin als onderdeel van de
- 35 bediening van het Woord.
2. Dat sacramenten tekenen zijn bij het Woord, betekent niet dat de sacramenten ondergeschikt zijn aan de prediking. Prediking en sacramenten zijn beide bediening van het Woord, bediening van de verzoening.

40 8.5 Werken in teams (§ 8.5.3 in de context van het gehele rapport 9.30)

Deputaten pleiten voor het vormen van allianties en een lichte mate van specialisatie, naar analogie van groepspraktijken van huisartsen. Daarbij zou ook de HBO-theoloog een rol kunnen vervullen.

Dit is een goed idee, hoewel het wel de nodige bovenplaatselijke organisatie vraagt, met

45 alle mogelijkheden van frictie die daarmee gepaard gaan. Wie is eindverantwoordelijk, wie stuurt aan? In een groepspraktijk zijn de artsen ook vaak de eigenaren, maar waar ligt het eigenaarschap bij een alliantie van vijf gemeenten die twee predikanten, een jeugdwerker en een pastoraal medewerker delen?

De gedachte aan een superintendent, die op het niveau van de particuliere synode overzicht

50 houdt over dit soort bovenplaatselijke initiatieven, en in het oog houdt dat deze initiatieven

zich goed blijven verhouden tot classes en geen alternatief kerkverband vormen, zou hierbij kunnen helpen. De superintendent als episkoop-bestuurder én als garant van katholiciteit en eenheid kan hier een belangrijke rol vervullen.

5 *8.6 Notitie kerkelijk docent / benoemingsbeleid (bijl. 4 bij 9.02)*

Het bovenstaande spoort met het voorgestelde: teruggaan van vier naar drie ambten, en het hooglerarenambt als separaat ambt schrappen; een hoogleraar is kerkelijk gezien een dienaar van het Woord. Er dus meerdere soorten dienaren van het Woord (predikant, evangelist, hoogleraar) die toch delen in het ene ambt van dienaar van het Woord.. Wat het
10 benoemingsbeleid betreft: het verdient de voorkeur dat iemand die (met name) toekomstige christelijke gereformeerde predikanten opleidt, zelf ook predikantservaring (liefst in de CGK) heeft. Dat geldt voor docenten en hoogleraren. Het belangrijkste is echter dat iemand goed is in het vak dat hij/zij geeft.

De notitie zegt niet zo veel over de figuur van de ‘kerkelijk docent’. Deze was bedacht om
15 te markeren wie een kerkelijke taak had en wie niet. In de praktijk blijkt dit niet te werken. Laat het daarom, zoals de notitie voorstelt, een taak van het curatorium zijn om (bij voorkeur bij indiensttreding) te bepalen wie kerkelijke taken krijgt.

Er zit nog een andere kant aan de geschiedenis rond de ‘kerkelijk docent’: de invloed van de kerken op het benoemingsbeleid. Het is bij andere instellingen (TUK, PThU)
20 gebruikelijk dat bij substantiële aanstellingen (meer dan 0,5 fte) deze benoeming door de generale synode geschiedt / wordt bekrachtigd (dat geldt dus niet alleen hoogleraren). Iets dergelijks lijkt verstandig nu het onderscheid tussen kerkelijke en niet-kerkelijke docenten verdwijnt. Bij een dergelijke benoeming groter dan 0,5fte lijkt het ook verstandig om de predikanten onder de benoemden kerkelijk te bevestigen.

25 *8.7 Instructies 8.04 en 11.22 inzake de openstelling van de ambten voor zusters der gemeente*

Eenzijds komen In het Nieuwe Testament diverse gegevens voor met betrekking tot de dienst van vrouwen in de context van het Woord. Er komt een vrouwelijke diakonè
30 (‘diaken’) voor, zoals Febe (Rom. 16:1). Zij is niet de enige vrouw in de opsomming van medewerkers in Romeinen 16. Aquila en Priscilla dienden samen. De eerste ooggetuigen van de opstanding waren vrouwen. Paulus spreekt over vrouwen die bidden of profeteren; zij moeten dat met bedekt hoofd doen. Het is de vraag wat deze taken en functies van vrouwen in de christelijke gemeente betekenen met het oog op de discussie over het
35 ‘ambt’. Zoals vaak betoogd: het ambt zoals wij dat nu kennen, valt niet één op één in het Nieuwe Testament aan te treffen. De nieuwtestamentische gegevens gegevens zijn wel aanleiding om te heroverwegen welke rollen vrouwen in de gemeente kunnen vervullen en of deze rollen ambtelijk van aard kunnen zijn. niet alleen vanwege de huidige culturele context, maar ook vanwege de Bijbelse gegevens. Wel is duidelijk dat alleen historisch-
40 grammaticale exegese de oplossing niet gaat brengen. Als Paulus aanbeveelt om mannen aan te stellen, klinkt dat in zijn context heel vanzelfsprekend, en niet als een statement om vrouwen van de dienst uit te sluiten.

Anderzijds waren de apostelen alleen mannen, roept Paulus zijn naaste medewerkers Titus en Timotheüs op om betrouwbare mannen aan te stellen, blijkt in de vereisten voor
45 ouderlingen en diakenen te staan dat ze de man van één vrouw moeten zijn, en verbiedt Paulus vrouwen om onderwijs te geven in de gemeente. Hoe moeten we hier mee omgaan, ook in het licht van synodale besluiten (1998, 2001)?

Voorstelbaar is een vorm waarin zowel vrouwen worden ingezet, alsook de eigen positie van mannen en vrouwen uitkomt. Dat laatste is namelijk ook van groot belang. In principe
50 zou het mogelijk zijn dat Paulus vrouwen niet toestaat om onderwijs te geven (1 Kor. 14)

vanwege de culturele context. Maar wie het geheel van Paulus' brieven erbij neemt, ziet dat hij de relatie tussen man en vrouw in het huwelijk (de standaard-relatievorm voor christenen) fundeert in de orde van de schepping en van de herschepping. Er is en blijft verschil tussen man en vrouw in de roeping door God.

- 5 Zeker als de diaken niet langer deel uitmaakt van de kerkenraad, is geen enkel bezwaar om vrouwelijke diakenen aan te stellen. Zo worden de gaven van mannen en vrouwen ingezet, terwijl mannelijk leiderschap wordt gerespecteerd. Te voorzien is dat dit voor veel voorstanders van vrouwelijke ambtsdragers te weinig is, omdat het hen tegen de borst blijft stuiten dat er ongelijkheid heerst, geen vrouwelijke identificatiefiguren zijn en
- 10 'patriarchale' structuren in stand blijven. Deze bezwaren kunnen echter alleen de doorslag geven wanneer deze vanuit het Woord worden beargumenteerd; niet wanneer het enkel om culturele gevoeligheden gaat die in de kerk tot uiting worden gebracht.

9. Conclusie

- 15 In dit document is gepoogd om de ambtsleer op hoofdlijnen opnieuw te doordenken, op basis van een aanduiding van Bijbelse gegevens en in het licht van de huidige uitdagingen. De voorstellen zijn enerzijds vernieuwend maar anderzijds in grote continuïteit met de traditie. Het ging erom, een heel aantal knooppunten rondom de ambten in samenhang op te lossen. Dat is wat Bucer en Calvijn in hun tijd ook voor ogen stond. Waar zij vooral het
- 20 ambt van de ouderling benadrukten en elke vorm van hiërarchie afwezen, legt het huidige document de nadruk op de eigenheid van de ambten van predikant en ouderling ten opzichte van elkaar, en laat het de mogelijkheid open van een soort superintendent. In de zestiende eeuw was hiërarchisch denken gebruikelijk en betekende het gereformeerde accent op de gelijkheid van de ambten en beslissende doorbreking daarvan. In onze tijd is
- 25 gelijkheid een breed gedeeld ideaal; het aanbrengen van gelaagdheid in de ambten is daarop een passend antwoord.